
Financieel verslag 2017

Stichting Grote Kerk Naarden Naarden

7 juni 2018

Inhoudsopgave

	Pagina
Bestuursverslag	2
Jaarrekening	
Balans per 31 december 2017	10
Staat van baten en lasten over 2017	12
Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	13
Toelichting op de balans	16
Toelichting op de staat van baten en lasten	20
Samenstellingsverklaring van de accountant	23

Bestuursverslag

Algemeen

Het jaar 2017 was een goed jaar in de zin van continuïteit in beleid en resultaat, terwijl er een bovengemiddeld aantal wisselingen in het bestuur heeft plaatsgevonden, waaronder de benoeming van een nieuwe voorzitter aan het einde van het jaar. Het financiële resultaat is, conform begroting, achtergebleven bij het bovengemiddeld positieve jaar 2016 maar stemt wel tot tevredenheid. Zoals altijd, kunnen de kosten voor de instandhouding van de Grote Kerk slechts ten dele worden gedekt met subsidie van de Gemeente Naarden en de jaarlijkse bijdrage van de Protestantse Gemeente te Naarden voor het gebruik van de kerk. Een groot deel van de kosten dient derhalve te worden gefinancierd uit de exploitatie van het kerkgebouw. Dat is in het verslagjaar wederom gelukt.

Protestantse Gemeente te Naarden

Het kerkgebouw staat – in overeenstemming met haar oorspronkelijke bestemming – ter beschikking van de Protestantse Gemeente te Naarden voor de zondagse eredienst. Stichting Grote Kerk Naarden ontvangt hiervoor een bedrag aan huur. Wij zijn de Kerkenraad en Kerkrentmeesters erkentelijk voor de goede samenwerking en hun bereidheid om op enkele zondagen de kerkdiensten elders te houden in verband met belangrijke evenementen, zoals de beurzen.

Exploitatie

Het jaar 2017 laat een goede exploitatie omzet zien die ten opzichte van het jaar 2016 iets lager ligt. Het aantal 'evenementen' dat in de kerk plaatsvond nam toe, hoewel moet worden opgemerkt dat dit mede werd veroorzaakt door het hoge aantal herdenkingsbijeenkomsten. In totaal heeft de kerk 75.873 bezoekers ontvangen, verdeeld over 94 'evenementen' (in 2016: 78.692 verdeeld over 86 'evenementen'):

25 concerten en 18 orgelconcerten (in 2016: 26 concerten en 18 orgelconcerten)

12 groepsrondleidingen (in 2016: 18)

11 lezingen/presentaties/overige bijeenkomsten (in 2016: 19)

10 herdenkingsbijeenkomsten (in 2016: 16)

2 huwelijksvoltrekkingen, waarvan 1 burgerlijk huwelijk (in 2016: 6 waarvan 1 burgerlijk huwelijk)

3 diners/recepties/relatieontvangsten (in 2016: 4)

0 beeldregistraties (in 2016: 2)

2 beurzen (in 2016: 3)

4 tentoonstellingen (in 2016: 3)

1 sportevenementen (in 2016: 2)

Concerten en samenwerking met Theater Spant!

Naast uitvoeringen van de Matthäus-Passion door De Nederlandse Bachvereniging, vonden er het gehele jaar verschillende concerten plaats. De Lions Club Godelinde organiseerde traditiegetrouw het Nieuwjaarsconcert en Marting Stadler, hoboïst, verzorgde in de zomer een blokfluitconcert op blote voeten. Pieter Jan Leusink en De Nederlandse Händelvereniging frequenteerden de kerk en rond Valentijnsdag kon men liggend luisteren naar het Canto Ostinato, uitgevoerd door Sandra en Jeroen van Veen.

Door samenwerking met Theater Spant! in Bussum verloopt de kaartverkoop voor concerten in de Grote Kerk Naarden vlekkeloos. Concertorganisatoren hebben nu de mogelijkheid ondersteund te worden door Spant! op het gebied van marketing en communicatie.

Orgelconcerten

Het aantal orgelconcertbezoekers daalt langzaam en dat is niet alleen bij Grote Kerk Naarden een punt van zorg. De Commissie Orgelconcerten heeft zich daarom dit jaar aangesloten bij het orgelnetwerk Noord-Holland, waar ideeën worden uitgewisseld om nieuw publiek te trekken.

Op 4 mei organiseerde de Commissie Orgelconcerten na afloop van de herdenkingsplechtigheden een concert. Cappella Europa (koor en saxofoonkwartet) onder leiding van Rutger Valentijn Mauritz brachten het wonderschone Requiem van Jean Richafort ten gehore.

Op 14 mei speelde het Cuypersensemble onder leiding van Maurits Wijzenbeek. Dit jeugdorkest uit Hilversum is een graag geziene en gehoorde gast in ons programma, want de spelers zijn jong en talentvol.

Centrale figuur in de organisatie van de orgelconcerten is Wybe Kooijmans. Hij nodigde de organisten uit en trad vijfmaal zelf op. De ambitie van de Commissie Orgelconcerten is dat er op hoog niveau gemusiceerd wordt.

Aangezien er drie prachtige orgels in de Grote Kerk staan, zouden wij deze ook graag alle willen horen. Harm Hoeve, Wouter van Belle, Hayo Boerema en Jaap Zwart voldeden aan het verzoek om twee of drie orgels te laten horen.

Het is lastig een volle kerk te trekken met de orgelconcerten. Een hoger aantal bezoekers komt wel af op de zogenaamde plus-concerten. Het concert met de combinatie orgel-trompet op 24 augustus trok 111 bezoekers. Het dubbelconcert "Jong en Out" met Ronald de Jong en Dirk Out werd bezocht door 95 mensen. De Jong en Out presenteerden een ambitieus, fraai programma dat contrasteerde met de traditie, waarin Wybe Kooijmans en Olof Vugs onbekommerd stoeiden op twee orgels. Onze indruk is dat die vrolijke pret uiteindelijk meer werd gewaardeerd dan de schoonheid van "Jong en Out". Organist Leo van Doeselaar werd beloond met een groot publieksaantal evenals Prof. Dr. Winfried Böning, de organist van de Keulse Dom.

Beurzen en Sportevenement

De door InterEvent georganiseerde topbeurs, het Kunst & Antiek Weekend, werd dit jaar drukbezocht door kunstminnaars uit binnen- en buitenland. November stond in het teken van de traditionele La Table Sfeerbeurs. Beide beurzen genieten landelijke bekendheid.

Voor de Nierstichting Nederland werd opnieuw het Rode Loper evenement uitgerold in april. De start en finish van dit wandelevenement voor het goede doel, vond plaats in de kerk. Zeshonderd deelnemers hadden zich ingeschreven en wandelden voor een draagbare nier.

Maatschappelijke Bijeenkomsten

In het kader van het convenant met de Gemeente, is de kerk voor een nultarief beschikbaar voor maatschappelijke evenementen. In januari werd de nieuwe burgemeester van Gooise Meren, de fusiegemeente waarvan Naarden deel uitmaakt, geïnstalleerd tijdens een feestelijke nieuwjaarsbijeenkomst in de Grote Kerk Naarden. De burgemeester werd door de Commissaris van de Koning, Johan Remkes, geïnstalleerd in bijzijn van de Gemeenteraad, maatschappelijke organisatie en inwoners.

Bijzonder was de eerste uitvoering van 'Gooi on Stage', een beroepen dag voor duizend VMBO-leerlingen. Voor hen werd de loper uitgerold en werden de leerlingen als filmsterren binnengehaald onder een daverend applaus. In de kerk konden zij spreken met allerlei beroepsbeoefenaars. Deze dag was een groot succes. In april vonden in de kerk de decoraties plaats en ontving menig bijzondere inwoner een Koninklijke Onderscheiding. Op 4 Mei werd traditiegetrouw de herdenking in de kerk gehouden. Na de herdenking en de samenkomst bij het monument, vond een door Stichting Grote Kerk Naarden aangeboden concert plaats in de kerk.

Tentoonstellingen, Toerisme en Rondleidingen

Bezoekers en toeristen werden dit jaar op een divers programma getrakteerd. Gedurende de lichte maanden was de kerk bijna elke dag geopend. Het FotoFestival Naarden beet de spits af met een fototentoonstelling die niet alleen in de kerk, maar ook op andere locaties in Naarden plaatsvond. De kerk biedt in de zomermaanden een 'gratis vloer en openstelling' voor geschikte exposanten aan. Door samenwerking ontstaat een synergie tussen kunstenaar, gebouw en bezoeker. Landelijke aandacht kreeg de fototentoonstelling BOLD van Carolien Sikkenk. Zij fotografeerde vrouwen die door ziekte kaal waren geworden en het lef (bold) hadden om zich kaal (bald) te laten fotograferen. De krachtige, ontroerende en bovenal prachtige beelden trokken veel bekijks. Het Rode Kruis volgde met een tentoonstelling over vluchtelingen. Fotograaf Raymond Rutting en auteur Arthur Japin portretteerden vluchtelingen met de vraag: zijn het mensen zoals jij en ik? Deze expositie stond opgesteld in het koor van de kerk. De laatste tentoonstelling betrof een serie van mannelijke en vrouwelijke heiligen en een Maria,

geschilderd door de samenwerkende cursisten van de Gooise kunstenaar en portretschilder Herman Tjepkma. De expositie werd getiteld "Heiligen over de vloer". Veel bezoekers waren verrast heiligen aan te treffen in een kerk waar sinds 1574 de Protestantse erediensten plaatsvinden.

Tijdens de zomermaanden heeft ons Toerisme Team meer dan 12.735 kerktoeristen ontvangen en rondgeleid (2016: 9.570). Het team, dat werd aangestuurd door de bureaumanager, zorgde voor de openstelling van het monument, verkoop van souvenirs en het delen van de kennis over het kerkgebouw. Buiten het seizoen vonden op afspraak groepsrondleidingen plaats.

Rondleidingen en cultuureducatie

De kerk werd in 2017 bezocht door veel schoolkinderen die, al dan niet naar aanleiding van het erfgoedkofferproject, genoten van de uitleg van onze enthousiaste rondleiders en de spannende speurtocht. Ook leerlingen van diverse middelbare scholen uit 't Gooi vonden hun weg naar de kerk. Wij zijn bijzonder dankbaar dat deze scholen ons de kans geven om de nieuwe generatie in aanraking te laten komen met ons erfgoed. Studenten van de Reinwardt Academie uit Amsterdam bezochten de kerk in het kader van collectieveiligheidsproject. De studenten gingen in gesprek met Marlo Reeders, waarbij ook culturele exploitatie aan de orde kwam. In november heeft Marlo Reeders met de module 'Een kerk exploiteren kun je leren' een bijdrage geleverd aan de cursus van de Erfgoed Academie, getiteld 'Behoud je Kerkgebouw'. Deze cursus werd door de cursisten beoordeeld met een 8 en zal een vervolg krijgen in 2018.

Nieuwsbrief

De digitale nieuwsbrieven van de Grote Kerk Naarden werden maandelijks verzorgd en verzonden door Angela Mast. In de nieuwsbrieven werden voornamelijk concerten en evenementen aangekondigd, maar ook de activiteiten van de Vereniging Vrienden en het ledenvoordeel voor Vrienden kreeg aandacht in woord en beeld. In 2017 zijn er in totaal 11.160 nieuwsbrieven verstuurd aan ca. 930 abonnees. De nieuwsbrieven worden door 52,2% van de ontvangers geopend; dat is ver boven het landelijk gemiddelde. Ongeveer een kwart van de lezers is lid van de Vereniging Vrienden van de Grote Kerk Naarden.

Instandhouding

BRIM 2017

De Stichting Grote Kerk werkt volgens het BRIM-plan van monumentenarchitect Paul van Vliet en de beschikking die door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed is gegeven. Er is op 28 augustus 2015 een subsidie verleend van € 243.250,- gebaseerd op het Besluit Rijkssubsidiering Instandhouding Monumenten 2013. In 2017 is voor het derde achtereenvolgende jaar gewerkt aan de instandhouding van het gebouw. Daarbij is het BRIM-plan van Paul van Vliet uitgangspunt. In 2017 is voor ca. € 65.000,- aan werkzaamheden verricht. Voor 2018 staat een vergelijkbaar bedrag gepland.

Het project 'vervanging van de leidekking' staat voor de deur. Het bestuur heeft de ambitie om het leiendak te gaan vervangen. Voor de funding wordt alternatieve 'funding' aangeboord. De BRIM voorziet niet in vervanging van het dak. De projectvoorbereidingen zijn voor 2018 gepland.

Verduurzamingsproject

TOCHTPORTALEN

De in het kader van het verduurzamingsproject uitgevoerde tochtportalen functioneren naar behoren.

LUCHTBEHANDELINGSSYSTEEM

Het luchtbehandelingssysteem functioneert naar behoren. Af en toe nog wat afstemming en regeling met de installateur die onderhoud verricht aan het systeem.

ZONNEPANELEN

In 2016 zijn gesprekken gevoerd met Koninklijke Visio uit Huizen met betrekking tot het kunnen plaatsen van ca. 200 zonnepanelen (PV). Tevens is de aanvraag gedaan voor een separate stroomaansluiting voor het terug leveren van de energie. De door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) toegekende SDE+ subsidie zou in 2017 van start gaan. Visio heeft zich echter teruggetrokken uit de samenwerking. Hierdoor is er geen project mogelijk op het adres van Visio. Er wordt geen gebruik gemaakt van de beschikking van RVO. Helaas heeft het bestuur moeten besluiten het project te stoppen. Er wordt gekeken naar alternatieven die passen binnen het verduurzamingsproject.

Het bestuur heeft de ambitie om het verduurzamingsproject in 2018 af te ronden.

1. Deelproject Luchtbehandeling: afgerond
2. Deelproject Tochtportalen: afgerond
3. Deelproject Verlichting (LED): staat voor 2018
4. Deelproject extra verduurzaming: SDE+ PV-zonnepanelen project Visio gaat niet door.

Alternatief scenario in combinatie met project 'vervanging van de leidekking' wordt onderzocht. Dit staat gepland voor 2018.

Orgels

In het verslagjaar hebben de werkzaamheden aan de orgels zich beperkt tot regulier onderhoud, uitgevoerd door de firma Adema.

Financieel

De kosten, gemoeid met de instandhouding van de Grote Kerk, kunnen zeer ten dele worden gedekt met subsidie van rijks- en gemeentelijke overheden. Een belangrijk deel van de kosten dient derhalve te worden gefinancierd uit de exploitatie van het kerkgebouw. Zonder een positief exploitatiesaldo zou de instandhouding van het monumentale kerkgebouw derhalve niet mogelijk zijn. De Stichting is dankbaar voor bijdragen van particulieren, van de Protestantse Gemeente Naarden, enkele fondsen en van de Vereniging Vrienden van de Grote Kerk.

Daarnaast realiseert de Stichting nog enige eigen inkomsten, voornamelijk bestaande uit rentebaten over het banksaldo. Vanwege de gedaalde rentetand was hier sprake van een afname.

De inkomsten van totaal € 408.044,- voor het gebruik van het monument waren licht lager dan in 2016 (€ 433.020,-) maar nog immer reden tot dankbaarheid en tevredenheid. Hierbij dient te worden aangetekend dat er in 2017 een voorziening voor een dubieuze debiteur is genomen ad € 10.000,-.

Ook zijn wij gelukkig met de bijdragen die wij van de Gemeente Gooise Meren en van het rijk ontvingen. Van de Gemeente Gooise Meren ontvingen wij, evenals in 2016, de jaarlijkse subsidie voor de instandhouding van de kerk ad € 42.696,- en van het rijk ontvingen wij de tweede tranche van de bijdrage aan de subsidiabele kosten in het kader van het door de RCE goedgekeurde 6-jaren instandhoudingsplan.

Deze opbrengsten, nodig voor de instandhouding van het monument, zijn mede mogelijk door de grote inspanningen van onze onmisbare vrijwilligers. Hun bijdrage is goud waard, maar niet in de jaarrekening terug te vinden.

Wel zichtbaar in de jaarrekening zijn de kosten van onze medewerkers, de exploitatiekosten van het gebouw en beheer –en administratiekosten. Helaas stegen de kosten bij afnemende baten, zodat het exploitatiesaldo daalde ten opzichte van het zeer gunstige 2016. Het resultaat is desalniettemin positief, voor dotatie aan voorzieningen, dankzij een belangrijke teruggave van te veel betaalde energiekosten in 2017 over voorgaande jaren. Daarnaast hebben wij een onverhoopte tegenslag gehad in ons zonnepanelen-project, hetgeen ook tot een extra kostenpost heeft geleid.

Het is bestendig beleid dat wij voor voorzienbare kosten in de loop der jaren voorzieningen vormen, zodat op het moment dat grote uitgaven noodzakelijk zijn er voldoende middelen beschikbaar zijn om die uitgaven mogelijk te maken. Wij blijven daarom doreren aan onze voorzieningen voor de vervanging van de leidekking van het dak en aan de voorziening t.b.v. het unieke tongewelf, waarvan wij in 2018 het 500 jarig bestaan zullen vieren. Wij hebben in totaal € 60.000,- aan deze voorzieningen toegevoegd om een bestendige lijn voort te zetten en daarmee is het jaar afgesloten met een licht negatief resultaat, hetgeen ook begroot was.

Tevens hebben wij in 2017 kunnen profiteren van het prudente beleid van de afgelopen jaren waardoor wij in staat zijn geweest om, zonder een grote aanslag op onze exploitatie, ons totale stoelenbestand te vernieuwen. De kosten hiervan ad € 180.000,- zijn vrijwel geheel voldaan door de daarvoor opgebouwde voorziening te laten vrijvallen.

Begroting 2018

In onze begroting voor 2018 hanteren wij wederom een conservatief uitgangspunt. Wij begroten de subsidie inkomsten uit gemeentelijke subsidie en uit giften op € 47.500,- en inkomsten uit overige opbrengsten op € 315.000,-, lager dan het over 2017 gerealiseerde bedrag. Gebaseerd op inschattingen van onze verhuuropbrengsten en lopende contacten daaromtrent achten wij dit voorzichtige beleid noodzakelijk. Na aftrek van de operationele kosten en de minimaal noodzakelijke toevoegingen aan de voorzieningen is een exploitatiesaldo van € 0,- begroot.

Wel zullen wij in 2018 een aantal bijzondere activiteiten hebben rond het 500 jarig bestaan van hettongewelf. Deze zullen leiden tot extra kosten (met name in communicatie) maar er zijn ook extra inkomsten begroot in de vorm van een jubileumdiner en giften, welke nodig zijn voor onze begroting.

Marketing en Communicatie

Eind 2016 is in samenwerking met Bureau Concreet een strategisch plan ontwikkeld voor de komende twee jaar waarbij het uitgangspunt is de instandhouding van de Grote Kerk voor de komende generaties. Belangrijke aspecten daarbij zijn het vergroten van de omzet en minder fluctuatie in de inkomsten, het verder professionaliseren van het bureau en de positie van de Grote Kerk Naarden als toonaangevend monument in de regio versterken.

In 2017 is een begin gemaakt met uitwerken van het communicatieplan. De middelen daartoe zijn een herziening van de website en sociale media-accounts. De focus van de website zal meer komen te liggen op het gebouw zelf als monument, de duurzaamheid en het gebouw als toplocatie voor evenementen en concerten. In 2017 is gewerkt aan de inhoudelijke voorbereiding hiervan. Het ligt in de verwachting dat eind 2018 de website operationeel zal zijn.

Organisatie

In het verslagjaar 2017 zijn wijzigingen geweest in de samenstelling van het Bestuur. Ariane Scheffer heeft haar bestuurslidmaatschap neergelegd in verband met persoonlijke omstandigheden. In januari 2017 is de penningmeester, Maarten Reuchlin, afgetreden wegens het verstrijken van zijn statutaire termijn. Wij zijn hem bijzonder dankbaar voor de uitstekende wijze waarop hij gedurende tien jaar de functie van penningmeester heeft vervuld en zijn bijdrage heeft geleverd aan de bloei van de Stichting. In zijn plaats is als penningmeester toegetreden Frans Pigeaud. Trude Schermer heeft, eveneens in januari 2017, de plaats van Ariane Scheffer als bestuurslid ingenomen.

Per 1 december is de Voorzitter van het Bestuur, Daan Asser afgetreden, ook vanwege het bereiken van de statutaire termijn. Onder zijn bezielende leiding heeft de Stichting in de laatste 10 jaar een professionaliseringsslag doorgemaakt. Heel bijzonder is zijn bijdrage aan de groei en positionering van de Stichting, daarvoor zijn wij hem zeer erkentelijk. Het Voorzitterschap is per 1 december overgenomen door Evert Verhulp.

De samenstelling van het team op het Bureau is gelijk gebleven in 2017. Ook in het afgelopen jaar heeft de Stichting bijzonder veel te danken aan de niet aflatende en enthousiaste inzet van de directeur en haar team, én van alle vrijwilligers voor het werk van de Stichting, wij zijn hen zeer dankbaar.

Bestuur

Evert Verhulp, voorzitter
Frans Pigeaud, penningmeester
Hélène Keurentjes - van Melle, secretaris
Bob Custers, bouwzaken
Trude Schermer, marketing en communicatie

Directie, medewerkers en vrijwilligers Stichting Grote Kerk Naarden

Marlo Reeders, directeur
Paul de Vos, administrateur
Kiki Hageman, bureaumanager
Angela Mast, producer
Olav Westerink, coördinator tijdens evenementen
Diederik Kahrel, coördinator tijdens evenementen
Anna Vleming, coördinator tijdens evenementen

Joop Berkhout
Cees Bitter
Margreet van Gaalen
Rolf van Hes
Hannie Kadee
Frans Kievit
Frank de Meijer
Kees Nap
Henk Oostenrijk
Ineke Posthumus
Joep Van Zutphen

Orgelcommissie

Wybe Kooijmans, organist
Henk Eijlers
Henk Smits
Jan van Tuin

Toerisme (winkel)

Francine Asser
Mieneke Barbas
Lida Bonting
Isa Boodt
Willy Buiten
Wil Cramer
Trudy van den Broek
Els Groot
Klasien Hartman
Ans Haverkamp
Annemarie Hoek
Hannie Hoogendorp
Margreet van Gaalen
Yvonne Janssen
Hannie Kadee
Ita Koch
Helma Lintsen
Joop Mars
Hanneke Meurs
Greet Oostenrijk
Danielle Overijnder
Renée Pekelharing
Henny Pellegrom
Ineke Posthumus
Marietta van Rappard
Anke van Tuin
Els van Vliet
Gerda Voorman
Aleid Wiersum
Jet de Zwaan

Toerisme (rondleiders)

Mieke Burgman
Loes Broer

Toon van Dijk
Willy van Dolder
August Habets
Martin Handelé
Wies Hekking
Diny van Hes
Frans Kievit
Peter Kemper
Steeff Renes
Agaath Schilder
Piet Schroeder
Kees Schuurman
Henk Smits
Ria Stut
Jan van Tuin
Bert Wouda
Joep van Zutphen
Nel Zuurveen
Henriette van Zwet

Koffieschenkers

Adri Baas
Gré Berkhout
Saskia Bouland
Trudy van den Broek
Willy Buiten
Margreet van Gaalen
Ans Haverkamp
Diny van Hes
Hannie Kadee
Frans Kievit
Joop Mars
Margrethe Meijst
Marjan Nap
Henk Oostenrijk
Greet Oostenrijk
Henny Pellegrom
Ineke Posthumus
Mieneke Rijs
Anda Roosjen
Petra Visser
Gerda Voorman
Joep van Zutphen
Nel Zuurveen
Henriette van Zwet

Vereniging Vrienden van de Grote Kerk Naarden

Diederick Bonnerman, voorzitter
Joke Witsen Elias-Hylkema, secretaris
Ed Aschermann, penningmeester
Robbert Belle
Willem van Eeghen
Christien van Oostveen - van Os, ledenadministratie

Jaarrekening

Balans per 31 december 2017

Balans per 31 december 2017

(na voorstel saldobestemming)

Activa

		<u>31 december 2017</u>		<u>31 december 2016</u>	
		€	€	€	€
<i>Vaste activa</i>					
Materiële vaste activa					
	1				
Bedrijfsmiddelen			27.817		9.283
<i>Vlottende activa</i>					
Vorderingen					
	2				
Debiteuren	3	50.438		32.677	
Overige vorderingen en overlopende activa	4	<u>46.643</u>		<u>5.464</u>	
			97.081		38.141
Liquide middelen					
	5		1.095.802		1.343.237
Totaal activa			<u><u>1.220.700</u></u>		<u><u>1.390.661</u></u>

Passiva

		<u>31 december 2017</u>		<u>31 december 2016</u>	
		€	€	€	€
Stichtingsvermogen	6				
Gebonden reserve	7	18.087		12.181	
Algemene reserve	8	<u>116.470</u>		<u>108.167</u>	
			134.557		120.348
Voorzieningen					
Voorzieningen	9		985.472		1.157.277
Kortlopende schulden	10				
Crediteuren		23.915		37.128	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	11	33.824		13.948	
Overige schulden en overlopende passiva	12	<u>42.932</u>		<u>61.960</u>	
			100.671		113.036
Totaal passiva			<u><u>1.220.700</u></u>		<u><u>1.390.661</u></u>

Staat van baten en lasten over 2017

		<u>2017</u>		<u>2016</u>	
		€	€	€	€
Baten	13				
Donaties en giften	14		8.305		27.833
Rentebaten	15		4.105		7.589
Subsidies	16		42.972		42.696
Overige baten	17		<u>424.418</u>		<u>433.019</u>
			<u>479.800</u>		<u>511.137</u>
Lasten					
Personeelskosten	18	173.500		164.585	
Afschrijvingen materiële vaste activa		5.906		3.568	
Overige personeelskosten	19	39.403		19.009	
Exploitatie gebouw en inventaris	20	116.067		117.502	
Dotatie onderhoudsfonds		61.682		131.833	
Beheer- en administratiekosten	21	58.414		49.755	
Bankkosten		619		604	
Dubieuze debiteuren		<u>10.000</u>		<u>0</u>	
Som der lasten			<u>465.591</u>		<u>486.856</u>
Saldo van baten en lasten			<u>14.209</u>		<u>24.281</u>
Bestemming saldo van baten en lasten					
			<u>2017</u>		<u>2016</u>
			€		€
Algemene reserve			<u>14.209</u>		<u>24.281</u>

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Informatie over de rechtspersoon

Vestigingsadres en inschrijfnummer handelsregister

Stichting Grote Kerk Naarden is feitelijk en statutair gevestigd op St. Annastraat 5, 1411 PE te Naarden en is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 41194470.

Algemene toelichting

Belangrijkste activiteiten van rechtspersoon

De doelstelling van de Stichting is tweeledig: de instandhouding van de monumentale Grote Kerk te Naarden en het toegankelijk houden van de Grote Kerk als centrum op godsdienstig, maatschappelijk en cultureel gebied.

Informatieverschaffing over schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van Stichting Grote Kerk Naarden zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Algemene grondslagen voor verslaggeving

De standaarden op basis waarvan de jaarrekening is opgesteld

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving voor kleine Organisaties-zonder-winststreven, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's. De waarderingsgrondslagen zijn gebaseerd op de historische kosten en kostprijzen.

Activa en passiva (met uitzondering van het eigen vermogen) worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans en de winst-en-verliesrekening zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Informatieverschaffing over stelselwijzigingen

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Operationele leases

Bij de stichting kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij de stichting ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

Grondslagen

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte toekomstige gebruiksduur. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar de desbetreffende paragraaf.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

De stichting beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzondere-waardeverminderingverlies wordt direct als een last verwerkt in de winst-en-verliesrekening onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

De opbrengstwaarde wordt in eerste instantie ontleend aan een bindende verkoopovereenkomst; als die er niet is wordt de opbrengstwaarde bepaald met behulp van de actieve markt waarbij normaliter de gangbare biedprijs geldt als marktprijs. Voor de bepaling van de bedrijfswaarde wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige netto kasstromen bij voortgezet gebruik van de kasstroomgenererende eenheid; vervolgens worden deze kasstromen contant gemaakt waarbij een marktconforme disconteringsvoet wordt gehanteerd.

Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas en banktegoeden met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde van de voor de afwikkeling van de voorziening naar verwachting noodzakelijke uitgaven.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

Andere baten

Subsidies

Subsidies, niet zijnde investeringssubsidies, worden in het resultaat van het jaar gebracht ten laste waarvan de gesubsidieerde bestedingen komen en waarin de opbrengsten zijn gedeerd dan wel het exploitatietekort zich heeft voorgedaan.

Donaties en giften

Bijdragen van sponsors worden verantwoord in het jaar waarop de bijdrage betrekking heeft.

Rentebaten

Rentebaten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa.

Lasten

De lasten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben

Lonen en salarissen

De aan het personeel verschuldigde beloningen worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten.

Pensioenlasten

Stichting Grote Kerk Naarden heeft alle pensioenregelingen verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord.

Op de Nederlandse pensioenregelingen zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing en betaalt Stichting Grote Kerk Naarden verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Over terreinen en vastgoedbeleggingen wordt niet afgeschreven.

Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Toelichting op de balans

1 Materiële vaste activa

De mutaties in de materiële vaste activa worden als volgt weergegeven:

	Bedrijfs- middelen
	€
Stand per 1 januari 2017	
Aanschaffingswaarde	21.464
Cumulatieve afschrijvingen	<u>(12.181)</u>
Boekwaarde per 1 januari 2017	<u><u>9.283</u></u>
Mutaties	
Investeringsen	24.440
Afschrijvingen	<u>(5.906)</u>
Saldo mutaties	<u><u>18.534</u></u>
Stand per 31 december 2017	
Aanschaffingswaarde	45.904
Cumulatieve afschrijvingen	<u>(18.087)</u>
Boekwaarde per 31 december 2017	<u><u>27.817</u></u>
Afschrijvingspercentage	<u><u>20</u></u>

2 Vorderingen

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar, tenzij anders vermeld. De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde, gegeven het kortlopende karakter van de vorderingen en het feit dat waar nodig voorzieningen voor oninbaarheid zijn gevormd.

3 Debiteuren

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
Debiteuren	60.438	32.677
Voorziening dubieuze debiteuren	<u>(10.000)</u>	<u>0</u>
	<u><u>50.438</u></u>	<u><u>32.677</u></u>

4 Overige vorderingen en overlopende activa

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
Subsidies	42.972	0
Rente	3.671	5.302
Overige overlopende activa	<u>0</u>	<u>162</u>
	<u>46.643</u>	<u>5.464</u>

5 Liquide middelen

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
ABN-AMRO Bank N.V. (spaarrekening)	1.007.863	1.222.138
ABN-AMRO Bank N.V.	87.810	120.824
Kas	<u>129</u>	<u>275</u>
	<u>1.095.802</u>	<u>1.343.237</u>

De liquide middelen staan volledig ter vrije beschikking.

7 Gebonden reserve

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Stand per 1 januari	12.181	8.498
Dotatie	<u>5.906</u>	<u>3.683</u>
Stand per 31 december	<u>18.087</u>	<u>12.181</u>

De gebonden reserve geeft het beslag op het eigen vermogen weer van de post materiële vaste activa ten behoeve van investeringen in de toekomst.

8 Algemene reserve

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Stand per 1 januari	108.167	87.569
Uit resultaatverdeling	14.209	24.281
Mutatie gebonden reserve	<u>(5.906)</u>	<u>(3.683)</u>
Stand per 31 december	<u>116.470</u>	<u>108.167</u>

Vooruitlopend op de vaststelling van de jaarrekening door het bestuur is het resultaat over 2017 toegevoegd aan de algemene reserve.

9 Voorzieningen

Hieronder volgt een specificatie van de onder de voorzieningen opgenomen post overige voorzieningen:

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
Voorziening instandhoudingsfonds	934.736	1.091.311
Voorziening verduurzamingsproject	50.736	50.736
Voorziening BRIM	<u>0</u>	<u>15.230</u>
	<u>985.472</u>	<u>1.157.277</u>

2017

€

Voorziening BRIM

Stand per 1 januari	15.230
Dotatie	36.487
Onttrekking	<u>(51.717)</u>
Stand per 31 december	<u><u>0</u></u>

De voorziening Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten betreft een ontvangen bijdrage vanuit het Rijk ten behoeve van periodieke onderhoudskosten.

Voorziening verduurzamingsproject

	<u>2017</u>
	€
Stand per 1 januari	50.736
Mutaties	<u>0</u>
Stand per 31 december	<u><u>50.736</u></u>

De voorziening betreft een verduurzamingsproject dat mede door een gift van de Bankgiro Loterij mogelijk wordt gemaakt. Het project moet leiden tot een nieuw luchtbehandelingssysteem en een gebouw beheerssysteem, nieuwe tochtportalen en duurzame verlichting.

Voorziening instandhoudingsfonds

	<u>2017</u>
	€
Stand per 1 januari	1.091.311
Dotatie	60.000
Onttrekking	<u>(216.575)</u>
Stand per 31 december	<u><u>934.736</u></u>

De voorziening instandhoudingsfonds heeft betrekking op het in stand houden van het monumen.

10 Kortlopende schulden

Alle kortlopende schulden hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar. De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter van de kortlopende schulden.

11 Belastingen en premies sociale verzekeringen

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
Omzetbelasting	24.626	3.951
Loonheffing	7.939	7.616
Pensioenen	1.259	2.381
	<u>33.824</u>	<u>13.948</u>

12 Overige schulden en overlopende passiva

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
Reservering vakantiegeld	5.520	5.281
Nog te betalen bedragen	11.352	17.790
Vooruitontvangen huur	26.060	11.625
Overlopende passiva	0	27.264
	<u>42.932</u>	<u>61.960</u>

Niet in de balans opgenomen rechten, verplichtingen en regelingen

Informatieverschaffing over niet in de balans opgenomen verplichtingen

Huurverplichting

De jaarlijkse huurverplichting van het pand bedraagt EUR 12.000. Dit betreft huur van het pand waarin de organisatie is gehuisvest en niet het kerkgebouw zelf.

Toelichting op de staat van baten en lasten

14 Donaties en giften

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Particuliere giften	5.505	9.664
Zuiltje	2.277	1.100
Stiltecentrum	523	453
Protestantse Gemeente Naarden	0	16.616
	<u>8.305</u>	<u>27.833</u>

15 Rentebaten

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Rentebaten	<u>4.105</u>	<u>7.589</u>

16 Subsidies

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Gemeente Naarden	<u>42.972</u>	<u>42.696</u>

17 Overige baten

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Concerten	196.160	194.489
Huwelijken en herdenkingen	58.287	80.366
Beurzen	53.550	64.973
Lezingen en presentaties	19.007	30.992
Huur Protestantse Gemeente te Naarden	30.000	30.000
Diners en recepties	9.986	7.358
Verkopen kerkwinkel	3.872	3.195
Entreegeld en rondleidingen	969	1.329
Diversen	52.587	20.317
	<u>424.418</u>	<u>433.019</u>

18 Personeelskosten

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Lonen en salarissen	138.313	130.237
Sociale lasten	21.718	21.038
Pensioenlasten	13.469	13.310
	<u>173.500</u>	<u>164.585</u>

Bezoldiging bestuurders

Er is geen sprake van bezoldiging van bestuurders.

Gemiddeld aantal werknemers

2017

Gemiddeld aantal werknemers	<u>Aantal</u>
	2,34

2016

Gemiddeld aantal werknemers	<u>Aantal</u>
	2,40

19 Overige personeelskosten

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Overige personeelskosten	<u>39.403</u>	<u>19.009</u>

20 Exploitatie gebouw en inventaris

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Inkoop podium	23.836	21.989
Schoonmaakkosten	14.869	16.608
Onderhoud gebouwen	11.490	27.304
Verzekeringen	10.515	(32.403)
Energiekosten	8.743	38.207
Huur meubilair	8.025	8.631
Verkeersregelaars	7.726	7.492
Inkoop muziek	0	7.787
Overige exploitatiekosten	<u>30.863</u>	<u>21.887</u>
	<u>116.067</u>	<u>117.502</u>

De fluctuatie in de verzekeringen wordt veroorzaakt doordat er in 2016 een restitutie van teveel betaalde premies over de afgelopen jaren ontvangen.

21 Beheer- en administratiekosten

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Doorberekende kosten St. Annastraat	10.200	12.000
Accountants en adviseurs	4.810	10.042
Kantoorbenodigdheden	1.922	2.012
Reclame- en advertentiekosten	388	5.313
Porti	372	25
Correctie BTW	34.091	10.991
Overige kantoorkosten	<u>6.631</u>	<u>9.372</u>
	<u>58.414</u>	<u>49.755</u>

Naarden, 7 juni 2018

Stichting Grote Kerk Naarden

Het bestuur,
Evert Verhulp

Het bestuur,
Hélène Keurentjes- van Melle

Het bestuur,
Bob Custers

Het bestuur,
Frans Pigeaud

De directie:
Marlo Reeders

Samenstellingsverklaring van de accountant

De jaarrekening van Stichting Grote Kerk Naarden te Naarden is door ons samengesteld op basis van de van u gekregen informatie. De jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2017 en de staat van baten en lasten over 2017 met de daarbij horende toelichting. In deze toelichting is onder andere een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving opgenomen.

Deze samenstellingsopdracht is door ons uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de voor accountants geldende Standaard 4410, 'Samenstellingsopdrachten'. Op grond van deze standaard wordt van ons verwacht dat wij u ondersteunen bij het opstellen en presenteren van de jaarrekening. Wij hebben daarbij onze deskundigheid op het gebied van administratieve verwerking en financiële verslaggeving toegepast.

Bij een samenstellingsopdracht bent u er verantwoordelijk voor dat de informatie klopt en dat u ons alle relevante informatie aanlevert. Wij hebben onze werkzaamheden, in overeenstemming met de daarvoor geldende regelgeving, dan ook uitgevoerd vanuit de veronderstelling dat u aan deze verantwoordelijkheid heeft voldaan. Als slotstuk van onze werkzaamheden zijn wij door het lezen van de jaarrekening globaal nagegaan dat het beeld van de jaarrekening overeenkwam met onze kennis van Stichting Grote Kerk Naarden.

Bij het uitvoeren van deze opdracht hebben wij ons gehouden aan de voor ons geldende relevante ethische voorschriften in de Verordening Gedrags- en Beroepsregels Accountants (VGBA). U en andere gebruikers van deze jaarrekening mogen er dan ook vanuit gaan dat wij de opdracht professioneel, vakbekwaam en zorgvuldig, integer en objectief hebben uitgevoerd en dat wij vertrouwelijk omgaan met de door u verstrekte gegevens.

Utrecht, 7 juni 2018
PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V.

Origineel getekend door: drs. R.M.J. Kraan RA